

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างประมาณการรายได้ภาษีอากรและรายได้ภาษีอากรที่จัดเก็บได้จริงของสำนักงานสรรพากรภาค 8 ได้แบ่งการวิเคราะห์และแสดงผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาส่วนที่ 1

แสดงผลการศึกษาโครงสร้างในการจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งมีผลต่อการทำประมาณการรายได้สรรพากรบนพื้นฐานของกฎหมายที่รองรับของสำนักงานสรรพากรภาค 8 ซึ่งส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีอากรที่เก็บได้จริงตามพื้นที่จังหวัดต่างๆ

ตารางที่ 4.1 รายได้จากการเก็บภาษีอากรของสรรพากรภาค 8 จำแนกตามหน่วยการจัดเก็บ
ภาษีอากรระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2544–2548

หน่วย : ล้านบาท

หน่วยการจัดเก็บ	2544	2545	2546	2547	2548	ค่าเฉลี่ย
เชียงใหม่1	146.151	179.824	225.130	251.878	313.107	223.218
ลำพูน	82.012	111.474	86.505	106.631	111.149	99.554
ลำปาง	71.404	82.910	89.998	101.068	109.444	90.965
เชียงราย	57.486	68.815	89.296	79.330	91.003	77.186
เชียงใหม่2	35.696	43.617	54.480	71.857	74.800	56.09
แพร่	25.845	29.470	28.835	34.879	33.391	30.484
น่าน	16.524	18.869	20.342	19.167	22.867	19.554
แม่ฮ่องสอน	7.653	7.680	10.089	9.044	9.943	8.882

ที่มา: กรมสรรพากร (2549)

จากการศึกษาค้นคว้าจากการเก็บภาษีอากรของสรรพากรภาค 8 จำแนกตามหน่วยการจัดเก็บภาษีอากรระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2544–2548 (5ปี) พบว่า หน่วยการจัดเก็บเชียงใหม่ 1 มีค่าเฉลี่ยในการจัดเก็บได้ในระหว่างปี พ.ศ. 2544–2548 จัดเก็บภาษีอากรได้สูงสุดคือ ประมาณ 223.218 ล้านบาท รองลงมาคือพื้นที่ลำพูนจัดเก็บได้ในระหว่างปี พ.ศ. 2544–2548 (5ปี) จัดเก็บภาษีอากรได้ประมาณ 99.554 ล้านบาทตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงหน่วยจัดเก็บต่างๆ ที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้ภาษีอากร จังหวัดเชียงใหม่ (หน่วยจัดเก็บเชียงใหม่ 1 และเชียงใหม่ 2) นับเป็นแหล่งภาษีที่สำคัญที่สุดของภาคเหนือตอนบน มีผลการจัดเก็บมากกว่าร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับผลการจัดเก็บรวมทั้งหมดของภาคเหนือตอนบน เมื่อดูตามสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเมืองขนาดใหญ่ มีเศรษฐกิจที่สำคัญคือธุรกิจด้านบริการ ซึ่งเป็นธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ รองลงมาที่มีอัตราการเติบโตที่สูงคือจังหวัดลำพูน ซึ่งมีนิคมอุตสาหกรรม ทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีความเติบโตอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.2 รายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรของสรรพากรภาค 8 จำแนกตามประเภทภาษีที่กรมสรรพากรมีหน้าที่จัดเก็บตามบทบัญญัติในกฎหมายประมวลรัษฎากรระหว่างปี พ.ศ. 2544–2548

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทภาษี	2544	2545	2546	2547	2548	ค่าเฉลี่ย
1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	189.316	222.495	229.240	276.822	303.282	244.231
2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล	83.917	134.157	177.584	121.348	128.756	129.152
3. ภาษีมูลค่าเพิ่ม	161.689	176.690	176.026	222.485	277.093	202.797
4. ภาษีธุรกิจเฉพาะ	9.076	8.858	13.677	45.178	51.057	37.257
5. ภาษีอากรแสตมป์	16.100	20.113	26.875	29.392	29.152	24.326

ที่มา: กรมสรรพากร (2549)

จากการศึกษาค้นคว้ารายได้จากการเก็บภาษีอากรของสรรพากรภาค 8 จำแนกตามประเภทภาษีที่กรมสรรพากรมีหน้าที่จัดเก็บตามบทบัญญัติในกฎหมายประมวลรัษฎากร ระหว่างปี พ.ศ. 2544–2548 (5ปี) พบว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีค่าเฉลี่ยการจัดเก็บได้สูงสุดโดยเฉลี่ย 244.231 ล้านบาท รองลงมาคือภาษีมูลค่าเพิ่มจัดเก็บได้โดยเฉลี่ย 202.797 ล้านบาท ตามลำดับ พิจารณาได้ว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นฐานภาษีที่สำคัญของภาคเหนือตอนบน ดังนั้นเพื่อรักษฐานภาษีที่สำคัญไว้สำนักงานสรรพากรภาค 8 จึงควรเน้นมาตรการทางภาษีที่เหมาะสมและให้ความสำคัญกับ

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภาษีประเภทอื่นๆ เพื่อจูงใจ และเน้นความสมัครใจในการเสียภาษีของประชาชนต่อไป

4.1.1 โครงสร้างของแต่ละประเภทภาษี ที่มีผลต่อการทำประมาณการรายได้สรรพากรบนพื้นฐานของกฎหมายที่รองรับของสำนักงานสรรพากรภาค 8

ประเภทภาษีที่ทางกรมสรรพากรมีหน้าที่ในการจัดเก็บตามบทบัญญัติในกฎหมายประมวลรัษฎากร โดยแบ่งประเภทภาษีอากรออกเป็น 5 ประเภท คือ (1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล (3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม (4) ภาษีธุรกิจเฉพาะ และ (5) ภาษีอากรแสตมป์ โดยภาษีที่จัดเก็บ 2 ประเภทแรกเป็นภาษีทางตรงที่จัดเก็บจากฐานรายได้ ส่วน 3 ประเภทหลังเป็นภาษีทางอ้อมที่จัดเก็บจากฐานการบริโภค ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1) **ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา** คือ ภาษีที่จัดเก็บจากบุคคลทั่วไป หรือจากหน่วยภาษีที่มีลักษณะพิเศษ ตามที่กฎหมายกำหนดและมีรายได้เกิดขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยปกติจัดเก็บเป็นรายปี รายได้ที่เกิดขึ้นในปีใดๆ ผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องนำไปแสดงรายการตนเองตามแบบแสดงรายการภาษีที่กำหนดภายในเดือนมกราคมถึงมีนาคมของปีถัดไป สำหรับผู้มีเงินได้บางกรณีกฎหมายยังกำหนดให้ยื่นแบบฯ เสียภาษีตอนครึ่งปี เพื่อเป็นการบรรเทาภาระภาษีที่ต้องชำระ และเงินได้บางกรณี กฎหมายกำหนดให้ ผู้จ่ายทำหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่ายจากเงินได้ที่จ่ายบางส่วน เพื่อให้มีการทยอยชำระภาษีขณะที่มีเงินได้เกิดขึ้น สำหรับผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ได้แก่ ผู้ที่มีเงินได้เกิดขึ้นระหว่างปีที่ผ่านมาโดยมีสถานะ อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ (1) บุคคลธรรมดา (2) ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีโชันติบุคคล (3) ผู้ถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษี และ (4) กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง

2) **ภาษีเงินได้นิติบุคคล** เป็นภาษีอากรประเภทหนึ่งที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากร จัดเก็บจากเงินได้ของบริษัท หรือ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ได้แก่ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ และหมายรวมถึงนิติบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล มีดังนี้ (1) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย (2) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ (3) กิจการซึ่งดำเนินการเป็นทางค้าหรือหากำไร (4) กิจการร่วมค้า (5) มูลนิธิหรือสมาคมที่ประกอบกิจการซึ่งมีรายได้ และ (6) นิติบุคคลที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรีและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3) **ภาษีมูลค่าเพิ่ม** คือภาษีทางอ้อมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นจากฐานการบริโภคทั่วไปเริ่มใช้บังคับตั้งแต่ 1 มกราคม 2535 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่มได้แก่ ผู้ประกอบการที่ขายสินค้าหรือให้บริการในทางธุรกิจหรือวิชาชีพเป็นปกติธุระ ไม่ว่าจะประกอบกิจการในรูปของบุคคลธรรมดา คณะบุคคลหรือห้างหุ้นส่วนสามัญที่มีโชคนิติบุคคล หรือนิติบุคคลใดๆ หากมีรายรับจากการขายสินค้าหรือให้บริการเกินกว่า 1.2 ล้านบาทต่อปี มีหน้าที่ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียน

4) **ภาษีธุรกิจเฉพาะ** เป็นภาษีตามประมวลรัษฎากรอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งจัดเก็บจากการประกอบกิจการเฉพาะอย่างแทนภาษีการค้าที่ถูกยกเลิก ภาษีธุรกิจเฉพาะเริ่มใช้บังคับใน พ.ศ. 2535 พร้อมกับกับภาษีมูลค่าเพิ่ม กิจการที่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ ได้แก่ (1) กิจการธนาคาร ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และการประกอบกิจการเยี่ยง ธนาคารพาณิชย์ (2) กิจการรับประกันชีวิต (3) กิจการโรงรับจำนำ (4) การค้าอสังหาริมทรัพย์ (5) การขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ (6) การซื้อและการขายคืนหลัก ทรัพย์ที่ได้รับอนุญาตจาก คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ ตลาดหลักทรัพย์ และ (7) ธุรกิจแฟ็กเตอริง

5) **อากรแสตมป์** เป็นภาษีตามประมวลรัษฎากรประเภทหนึ่ง จัดเก็บจากการกระทำ ตราสาร 28 ลักษณะ ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราอากรแสตมป์ ผู้มีหน้าที่เสียอากรแสตมป์ มีดังนี้ (1) บุคคลตามที่ระบุไว้ในช่องที่ 3 ของบัญชีอัตราอากรแสตมป์ เช่น ผู้ให้เช่าผู้โอน ผู้ให้กู้ ผู้รับประกันภัยฯลฯ (2) ถ้าตราสารทำขึ้นนอกประเทศ ให้เป็นหน้าที่ของผู้ทรงตราสารคนแรกในประเทศ เป็นผู้เสียอากรภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับตราสารนั้น ถ้าหากไม่ได้ปฏิบัติตามความ ข้างต้น ผู้ทรงคนใดคนหนึ่งต้องเสียอากรแล้วจึงยื่นตราสารเพื่อให้จ่ายเงิน รับรอง สลากหลัง โอน หรือถือเอาประโยชน์ได้ ผู้ทรงตราสารคนใด ได้ตราสารตามความข้างต้นไว้ในครอบครองก่อนพ้น กำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับตราสารนั้น จะเป็นผู้เสียอากรก็ได้โดยมีสิทธิไล่เบี่ยจากผู้ทรงคน ก่อนๆ (3) ตัวเงินที่ยื่นให้ชำระเงิน มิได้ปิดแสตมป์บริบูรณ์ ผู้รับตัวจะเสียอากรและใช้สิทธิไล่เบี่ย จาก ผู้มีหน้าที่เสียอากร หรือหักค่าอากรจากเงินที่จะชำระก็ได้ และ (4) ผู้มีหน้าที่เสียอากร ตามที่ ระบุไว้ในบัญชีอัตราอากรแสตมป์ อาจตกลงให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้เสียอากรแทนตนก็ได้ เว้น แต่กรณีตาม (2)

ส่วนการยื่นเสียภาษีแต่ละประเภทจะมีแบบและกำหนดการที่ต้องชำระแยกเป็นแต่ละ ขั้นตอนดังแสดงในภาคผนวก ในการยื่นแบบแสดงรายการและคำนวณภาษีตามแบบแสดงรายการ ที่ยื่นนั้น หากมีภาษีที่ต้องชำระ หรือต้องชำระเพิ่มเติมอีก ก็ให้ชำระต่อเจ้าหน้าที่กรมสรรพากร พร้อมกับกรณียื่นแบบนั้น ซึ่งมีสถานที่ในการยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษี ดังนี้

(1) ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ยื่น ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา (สรรพากรเขต/อำเภอ เดิม) ในท้องที่ที่สำนักงานใหญ่/สถานประกอบการ ตั้งอยู่ ธนาคารพาณิชย์ไทย และ สาขา ในเขตกรุงเทพมหานคร และ สถานที่อื่นซึ่งอธิบดีกรมสรรพากรกำหนดให้เป็นสถานที่ยื่นแบบและชำระภาษี (2) ในเขตจังหวัดอื่น ให้ยื่น ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ที่สำนักงานใหญ่/สถานประกอบการตั้งอยู่ ในกรณีสำนักงานสรรพากรอำเภอมิได้ตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอให้ยื่น ณ สำนักงานสรรพากรอำเภอ สำนักงานสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ที่สำนักงานใหญ่/สถานประกอบการตั้งอยู่ สถานที่อื่นซึ่งอธิบดีกรมสรรพากรกำหนดให้เป็นสถานที่ยื่นแบบและชำระภาษี (ยกเว้น ภ.ง.ด.90 และ ภ.ง.ด.91 ผู้มีเงินได้สามารถยื่นแบบฯ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาใดก็ได้ หรือ ธนาคารพาณิชย์ไทย และ สาขา ทั่วประเทศ ไม่จำเป็นต้องเป็นท้องที่มีภูมิลำเนา) (3) บน Web Site ของกรมสรรพากร ที่ www.rd.go.th โดยชำระภาษีผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ หรือชำระผ่าน e-payment หรือโดยวิธีอื่น ได้แก่ ชำระผ่านเครื่อง ATM โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ ทางอินเทอร์เน็ต หรือชำระผ่านทางไปรษณีย์ ประเภทแบบภาษีที่สามารถยื่นแบบแสดงรายการผ่านเว็บไซต์ของกรมสรรพากร ได้แก่ ภ.ง.ด.1, ภ.ง.ด.2, ภ.ง.ด.3, ภ.พ.30, ภ.พ.36, ภ.ธ.40, ภ.ง.ด.50, ภ.ง.ด.51, ภ.ง.ด.52, ภ.ง.ด.53, ภ.ง.ด.54, ภ.ง.ด.55, ภ.ง.ด.90, ภ.ง.ด.91 และ ภ.ง.ด.94)

4.1.2 โครงสร้างในการจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งมีผลต่อการทำประมาณการรายได้สรรพากรบนพื้นฐานของกฎหมายที่รองรับของสำนักงานสรรพากรภาค 8

1) การวัดส่วนแบ่งตลาด (S_i)

การศึกษาในครั้งนี้จะทำการวัดส่วนแบ่งตลาดซึ่งจะใช้คำว่าส่วนแบ่งภาษีแทน โดยคำนวณจากสัดส่วนการจัดเก็บภาษีอากรของแต่ละหน่วยจัดเก็บหารด้วยจำนวนภาษีทั้งหมดที่จัดเก็บได้ของสำนักงานสรรพากรภาค 8 ดังนี้

$$S_i = \frac{\text{สัดส่วนของยอดภาษีอากรของแต่ละหน่วยจัดเก็บจำนวนเป็นล้านบาท}}{\text{หารด้วยสัดส่วนของยอดภาษีทั้งหมดของสำนักงานสรรพากรภาค 8 จำนวนเป็นล้านบาท}}$$

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลเนื้อหาจากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ตของกรมสรรพากรและนำมาประกอบกับการทำงานจริงในสำนักงานสรรพากรภาค 8 โดยตั้งแต่เริ่ม

ปฏิบัติงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกการจัดเก็บอาคารในปี พ.ศ. 2546 (แสดงดังตารางที่ 4.3) เป็นตัวแทนในการแบ่งกลุ่มสรรพากรภาค 8 โดยวิธีการหาส่วนแบ่งการจัดเก็บภาษีอากรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้ดังนี้

ตาราง 4.3 ผลการจัดเก็บภาษีสรรพากร ปีงบประมาณ 2546

หน่วย : ล้านบาท

การจัดเก็บ	ปี2546
เชียงใหม่ 2	54.480
เชียงใหม่ 1	225.131
ลำพูน	86.505
เชียงราย	89.296
แม่ฮ่องสอน	10.089
แพร่	28.834
พะเยา	19.715
ลำปาง	89.998
น่าน	20.342
รวม	624.390

ที่มา: กรมสรรพากร (2547)

จากการคำนวณการแบ่งตามกลุ่มตามส่วนแบ่งการจัดเก็บภาษีอากร ดังนี้

$$S_{เชียงใหม่1} = \frac{225.131}{624.390} = 0.361$$

$$S_{เชียงใหม่2} = \frac{54.480}{624.390} = 0.087$$

$$S_{ลำพูน} = \frac{86.505}{624.390} = 0.139$$

$$S_{\text{ลำปาง}} = \frac{89.998}{624.390} = 0.144$$

$$S_{\text{เชียงราย}} = \frac{89.296}{624.390} = 0.143$$

$$S_{\text{แพร่}} = \frac{28.834}{624.390} = 0.046$$

$$S_{\text{พะเยา}} = \frac{19.715}{624.390} = 0.032$$

$$S_{\text{น่าน}} = \frac{20.342}{624.390} = 0.033$$

$$S_{\text{แม่ฮ่องสอน}} = \frac{10.89}{624.390} = 0.016$$

ซึ่งสามารถแบ่งตามกลุ่มตามส่วนแบ่งการจัดเก็บภาษีอากรออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ 1 ซึ่งมีส่วนแบ่งการจัดเก็บภาษีอากรระหว่าง 0.254 – 0.380 หรือร้อยละ 25.4 – 38.0
- 2) กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง ได้แก่ จังหวัด ลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงรายการจัดเก็บภาษีอากรระหว่าง 0.127 – 0.253 หรือร้อยละ 12.7 – 25.3
- 3) กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ 2 จังหวัดแพร่ จังหวัดพะเยา จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน การจัดเก็บภาษีอากรระหว่าง 0–0.126 หรือร้อยละ 0–2.6

ตารางที่ 4.4 รายได้จากการเก็บภาษีอากรของสรรพากรภาค 8 จำแนกตามประเภทภาษีที่
กรมสรรพากรมีหน้าที่จัดเก็บตามบทบัญญัติในกฎหมายประมวลรัษฎากรและ
ขนาดกลุ่มการจัดเก็บภาษีอากรระหว่างปี พ.ศ.2544 – 2548

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทภาษี	2544	2545	2546	2547	2548	ค่าเฉลี่ย
1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา						
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ (เชียงใหม่)	59.568	74.169	74.126	91.268	109.570	81.740
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง (ลำพูน,ลำปาง,เชียงราย)	85.174	93.664	100.452	119.881	123.165	104.467
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก (เชียงใหม่2,น่าน,แม่ฮ่องสอน,พะเยา,แพร่)	44.574	54.662	54.662	65.673	70.547	58.024
2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล						
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ (เชียงใหม่)	28.734	34.284	65.457	31.277	33.738	38.698
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง (ลำพูน,ลำปาง,เชียงราย)	39.448	79.729	86.193	69.203	72.752	69.465
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก (เชียงใหม่2,น่าน,แม่ฮ่องสอน,พะเยา,แพร่)	15.735	20.144	25.934	20.868	22.266	20.989
3. ภาษีมูลค่าเพิ่ม						
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ (เชียงใหม่)	49.114	59.325	70.758	99.964	137.398	83.312
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง (ลำพูน,ลำปาง,เชียงราย)	76.859	79.578	65.997	76.946	91.981	78.272
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก (เชียงใหม่2,น่าน,แม่ฮ่องสอน,พะเยา,แพร่)	35.716	37.787	39.271	45.575	47.714	41.213
4. ภาษีธุรกิจเฉพาะ						
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ (เชียงใหม่)	3.735	3.715	4.735	17.936	21.758	21.974
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง (ลำพูน,ลำปาง,เชียงราย)	2.952	2.901	3.202	10.752	13.037	6.659
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก (เชียงใหม่2,น่าน,แม่ฮ่องสอน,พะเยา,แพร่)	2.386	2.242	5.740	16.490	16.262	8.624
5. ภาษีอากรแสตมป์						
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ (เชียงใหม่)	5.026	8.115	9.839	11.392	10.308	8.936
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง (ลำพูน,ลำปาง,เชียงราย)	6.242	7.056	9.709	9.981	10.382	8.674
-กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก (เชียงใหม่2,น่าน,แม่ฮ่องสอน,พะเยา,แพร่)	4.832	4.942	7.327	8.019	8.462	6.716

ที่มา: กรมสรรพากร (2549)

จากการศึกษาค้นคว้ารายได้จากการเก็บภาษีอากรของสรรพากรภาค 8 จำแนกตามประเภท ภาษีที่กรมสรรพากรมีหน้าที่จัดเก็บตามบทบัญญัติในกฎหมายประมวลรัษฎากรและขนาดกลุ่ม การการจัดเก็บอากรระหว่างปี พ.ศ.2544–2548 พบว่า ประเภทภาษี

- **ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา** กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บภาษีอากรขนาดกลางได้แก่พื้นที่ ลำพูน, ลำปางและ เชียงราย มีค่าเฉลี่ยการจัดเก็บสูงสุดเฉลี่ย 104.467 ล้านบาท รองลงมาคือกลุ่มที่มีผลการ จัดเก็บภาษีอากรขนาดใหญ่ ได้แก่เชียงใหม่ 1 จัดเก็บได้โดยเฉลี่ย 81.740 ล้านบาท

- **ภาษีเงินได้นิติบุคคล** พบว่า กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บภาษีอากรขนาดกลางได้แก่พื้นที่ ลำพูน ลำปางและ เชียงราย มีค่าเฉลี่ยการจัดเก็บสูงสุดเฉลี่ย 69.465 ล้านบาท รองลงมาคือกลุ่มที่มีผลการ จัดเก็บภาษีอากรขนาดใหญ่ ได้แก่เชียงใหม่ 1 จัดเก็บได้โดยเฉลี่ย 38.698 ล้านบาท

- **ภาษีมูลค่าเพิ่ม** พบว่า กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บภาษีอากรขนาดได้แก่พื้นที่ เชียงใหม่ 1 จัดเก็บ ได้สูงสุดโดยเฉลี่ย 83.312 ล้านบาท รองลงมาคือกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บภาษีอากรขนาดกลางได้แก่พื้นที่ ลำพูน ลำปางและ เชียงราย มีค่าเฉลี่ยการจัดเก็บ 78.272 ล้านบาท

- **ภาษีธุรกิจเฉพาะ** กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บภาษีอากรขนาดใหญ่ได้แก่พื้นที่เชียงใหม่ 1 จัดเก็บ ได้สูงสุดโดยเฉลี่ย 21.974 ล้านบาท รองลงมาคือกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บภาษีอากรขนาดเล็ก ได้แก่ เชียงใหม่ 2 น่าน แม่ฮ่องสอน พะเยา และแพร่มีค่าเฉลี่ยการจัดเก็บ 8.624 ล้านบาท

- **ภาษีอากรแสตมป์** กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บภาษีอากรขนาดได้แก่เชียงใหม่ 1 จัดเก็บได้สูงสุด โดยเฉลี่ย 8.936 ล้านบาท รองลงมาคือกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บภาษีอากรขนาดกลางได้แก่พื้นที่ ลำพูน ลำปาง และ เชียงราย มีค่าเฉลี่ยการจัดเก็บ 8.674 ล้านบาท

2) **จากการศึกษา Concentration Ratio (CR)** ใช้วัดระดับการกระจุกตัวของสำนักงาน สรรพากรพื้นที่หรือหน่วยจัดเก็บ โดยใช้ส่วนแบ่งการจัดเก็บภาษีอากรของแต่ละหน่วยจัดเก็บในแต่ละ กลุ่มขนาดมาคำนวณหาระดับการกระจุกตัวว่าคิดเป็นสัดส่วนเท่าใดของหน่วยจัดเก็บทั้งหมดใน สำนักงานสรรพากรภาค 8 หาได้จาก

$$CR_m = \sum_{i=1}^m S_i$$

CR_m = อัตราการกระจุกตัว m หน่วยจัดเก็บ

S_i = ส่วนแบ่งภาษีโดยเปรียบเทียบของแต่ละหน่วยจัดเก็บ i

m = จำนวนหน่วยจัดเก็บแต่ละกลุ่มในแต่ละภาษี

จากการใช้ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างปี พ.ศ. 2546 แสดงผลดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์การวัดระดับการกระจุกตัว Concentration Ratio (CR) ของสำนักงาน
สรรพากรภาค 8 แบ่งตามกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บ

หน่วย : ล้านบาท

การจัดเก็บ	Si	Concentration Ratio (CR)
กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ เชียงใหม่ 1	0.361	0.361
กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง ลำพูน เชียงราย ลำปาง	0.139 0.143 0.144	0.426
กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก เชียงใหม่ 2 แม่ฮ่องสอน แพร่ พะเยา น่าน	0.087 0.016 0.046 0.032 0.033	0.214

สามารถอธิบายอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บขนาดต่างๆ ดังนี้

CR_m (กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ ได้แก่ เชียงใหม่ 1)

$$= \frac{224.916}{537.260} = 0.361$$

จากการคำนวณ ค่า $CR_m = 0.361$ ซึ่งเข้าใกล้ 0 หมายความว่า กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บขนาดใหญ่มีอิทธิพลหรือมีผลกระทบน้อยต่อผลการจัดเก็บภาษีทั้งหมดในภาพรวม การเปลี่ยนแปลงการเก็บภาษีที่มากขึ้นหรือน้อยลงนั้น จะส่งผลกระทบต่อเพียงเล็กน้อยต่อทั้งระบบ แสดงถึงลักษณะของการกระจายตัวที่ดี มีความสม่ำเสมอ

CR_m (กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง ได้แก่ พื้นที่ลำปาง พื้นที่เชียงราย และพื้นที่
ลำพูน)

$$= (0.139+0.143+0.144) = 0.426$$

จากการคำนวณ ค่า $CR_m = 0.426$ ซึ่งเข้าใกล้ 0 หมายความว่า กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บขนาด
กลางมีอิทธิพลหรือมีผลกระทบน้อยต่อผลการจัดเก็บภาษีทั้งหมดในภาพรวม

CR_m (กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก ได้แก่พื้นที่เชียงใหม่ 2 พื้นที่แพร่ พื้นที่พะเยา
พื้นที่น่าน และพื้นที่แม่ฮ่องสอน

$$= (0.087+0.046+0.032+0.033+0.016) = 0.214$$

จากการคำนวณ ค่า $CR_m = 0.426$ ซึ่งเข้าใกล้ 0 หมายความว่า กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บขนาด
เล็กมีอิทธิพลหรือมีผลกระทบน้อยต่อผลการจัดเก็บภาษีทั้งหมดในภาพรวม

การเปลี่ยนแปลงการเก็บภาษีที่มากขึ้นหรือน้อยลงของแต่ละกลุ่มนั้น จะส่งผลกระทบต่อเพียง
เล็กน้อยต่อทั้งระบบ ดังนั้นเมื่อแบ่งขนาดการจัดเก็บเป็นกลุ่มแล้ว จะทำให้เห็นถึงลักษณะของการ
กระจายตัวที่ดี มีความสม่ำเสมอ

3) จากการศึกษ **Size-Ratio (W)** ใช้อัตราส่วนของขนาด (size-ratio) ซึ่งแสดงถึงความ
แตกต่างในขนาดของหน่วยจัดเก็บต่างๆ ในแต่ละประเภทภาษี เพื่อพิจารณาควคู่ไปกับอัตราการ
กระจุกตัว (concentration ratio) เพื่อวิเคราะห์ถึงโครงสร้างการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงาน
สรรพากรภาค 8 ซึ่งหาสัดส่วนดังนี้

$$W = \frac{\text{ขนาดเฉลี่ยของหน่วยจัดเก็บภาษีที่ใหญ่ที่สุด}}{\text{ขนาดเฉลี่ยของหน่วยจัดเก็บภาษีที่เล็ก}} \\ = \frac{\text{อัตราส่วนแบ่งภาษีของหน่วยจัดเก็บภาษีที่ใหญ่ที่สุด}}{\text{จำนวนหน่วยจัดเก็บภาษีที่ใหญ่ที่สุด}} \\ = \frac{\text{อัตราส่วนแบ่งภาษีของหน่วยจัดเก็บภาษีที่เล็ก}}{\text{จำนวนหน่วยจัดเก็บภาษีที่เล็ก}}$$

$$W = \frac{0.361}{1} = \frac{0.087+0.135+0.143+0.016+0.046+0.032+0.144+0.033}{8}$$

$$= \frac{0.361}{0.079} = 4.56$$

จากการศึกษา size-ratio (W) ใช้อัตราส่วนของขนาด (size-ratio) ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างในขนาดของหน่วยจัดเก็บต่างๆในแต่ละประเภทภาษี พบว่า ค่าที่ได้เท่ากับ 4.56 ซึ่งมีค่าสูงมาก (มากกว่า 1) แสดงให้เห็นว่า หน่วยการจัดเก็บต่างๆมีขนาดที่แตกต่างกันมาก เนื่องจากในกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บขนาดใหญ่มีเพียงหน่วยจัดเก็บเดียว (พื้นที่เชียงใหม่ 1) เมื่อเทียบกับกลุ่มขนาดเล็กซึ่งมีหน่วยจัดเก็บรวมอยู่ถึง 4 หน่วย ซึ่งหากไม่มีการแบ่งออกเป็นกลุ่มแล้ว หน่วยจัดเก็บเชียงใหม่ 1 จะมีขนาดที่ใหญ่มากเมื่อเทียบกับหน่วยจัดเก็บที่เหลืออีก 8 แห่ง และการเปลี่ยนแปลงในหน่วยจัดเก็บเชียงใหม่ 1 ที่เดียว อาจส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีได้พอสมควร ดังนั้นการแบ่งกลุ่มการจัดเก็บภาษีเป็น 3 กลุ่ม จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งเพื่อใช้วัดการกระจุกตัวของภาษีอากร

ตารางที่ 4.6 การวัดการกระจุกตัว Herfindahl-Hirschman Index (HHI) ของสำนักงานสรรพากรภาค 8 แบ่งตามกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บ

หน่วย : ล้านบาท

การจัดเก็บ	Si	Herfindahl-Hirschman Index (HHI)
กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ เชียงใหม่ 1	0.361	0.130
กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง ลำพูน	0.139	0.181
เชียงราย	0.143	
ลำปาง	0.144	
กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก เชียงใหม่ 2	0.087	0.015
แม่ฮ่องสอน	0.016	
แพร่	0.046	
พะเยา	0.032	
น่าน	0.033	

4) การวัดการกระจุกตัววิธี **Herfindahl-Hirschman Index (HHI)** ได้คำนึงถึงทุกหน่วย เป็นวิธีที่ได้ขจัดข้อบกพร่องของการวัดด้วยวิธีการวัดอัตราการกระจุกตัว ที่ไม่สามารถแสดงการกระจายของหน่วยจัดเก็บภาษีทั้งหมดในแต่ละประเภทภาษี วิธี HHI มีสูตรดังนี้

$$HHI = \sum_{i=1}^n S_i^2$$

เมื่อ S_i^2 = กำลังสองของส่วนแบ่งภาษีของแต่ละหน่วยจัดเก็บ i ซึ่งวัดโดย สัดส่วนของยอดจัดเก็บภาษีของแต่ละหน่วยจัดเก็บ i หารด้วย สัดส่วนของยอดจัดเก็บภาษีทั้งหมด

n = จำนวนของหน่วยจัดเก็บแต่ละกลุ่มในภาษีประเภทต่างๆ

ผลการคำนวณแสดงดังตารางที่ 4.6 สามารถอธิบายได้ดังนี้

กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดใหญ่ ได้แก่ เชียงใหม่ 1

$$HHI = (0.361)^2 = 0.130$$

กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดกลาง ได้แก่ พื้นที่ลำปาง พื้นที่เชียงราย และพื้นที่ลำพูน

$$HHI = (0.426)^2 = 0.181$$

กลุ่มที่มีผลการจัดเก็บอากรขนาดเล็ก ได้แก่ พื้นที่เชียงใหม่ 2 พื้นที่แพร่ พื้นที่พะเยา พื้นที่น่าน และ พื้นที่แม่ฮ่องสอน

$$HHI = (0.214)^2 = 0.046$$

จากการคำนวณพบว่าทั้ง 3 กลุ่มมีค่าเข้าใกล้ 0 หมายความว่า แต่ละกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บ ขนาดต่างๆ ไม่มีการกระจุกตัวของการจัดเก็บภาษีอากร การเปลี่ยนแปลงการเก็บภาษีของแต่ละกลุ่ม จะส่งผลกระทบต่อผลรวม ดังนั้นเมื่อมีการแบ่งขนาดการจัดเก็บเป็นกลุ่มแล้ว จะทำให้ เห็นถึงลักษณะของการกระจายตัวที่มีความสม่ำเสมอ

4.2 ผลการศึกษาส่วนที่ 2

แสดงผลการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประมาณการรายได้สรรพากรกับผลการจัดเก็บภาษีอากรในระยะที่ผ่านมาย้อนหลัง โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ 2 วิธีดังนี้

1) วิธีหาความยืดหยุ่น (Elasticity)

เพื่อใช้หาความสัมพันธ์ของประมาณการรายได้กับผลการจัดเก็บที่ได้ มีสูตรที่ใช้คือ

$$E = \frac{Y_1 - Y_2}{Y_1 + Y_2} \cdot \frac{X_1 + X_2}{X_1 - X_2}$$

E = ค่าความยืดหยุ่นของผลการจัดเก็บภาษีอากร

X₁ = ประมาณการรายได้สรรพากรปีก่อนปีปัจจุบันมีหน่วยเป็นล้านบาท

X₂ = ประมาณการรายได้สรรพากรปีปัจจุบันมีหน่วยเป็นล้านบาท

Y₁ = ผลจัดเก็บรายได้สรรพากรปีก่อนปีปัจจุบันมีหน่วยเป็นล้านบาท

Y₂ = ผลจัดเก็บการรายได้สรรพากรปีปัจจุบันมีหน่วยเป็นล้านบาท

ตารางที่ 4.7 ผลการหาค่าความยืดหยุ่นของผลการจัดเก็บภาษีอากร ระหว่างปี พ.ศ. 2544–2548

ปี พ.ศ.	ค่าความยืดหยุ่น
2544	0.742
2545	0.979
2546	0.806
2547	0.909
2548	0.963

จากการคำนวณพบว่าระหว่างปี พ.ศ. 2544–2548 ค่าความยืดหยุ่นของผลการจัดเก็บภาษีอากรมีค่าน้อยกว่า 1 คือมีค่าความยืดหยุ่นน้อย แสดงถึงว่า อัตราส่วนร้อยละของการเปลี่ยนแปลงผลการจัดเก็บภาษีอากรน้อยกว่าอัตราส่วนร้อยละของการเปลี่ยนแปลงประมาณการจัดเก็บภาษีอากร และมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน พิจารณาถึงความสัมพันธ์ได้ว่าค่าประมาณการจะเป็นตัวกำหนดค่าการจัดเก็บภาษี การเปลี่ยนแปลงของประมาณการจะไม่ส่งผลกระทบต่อ

จัดเก็บภาษีอากร ดังนั้นแม้จะมีการลดลงหรือเพิ่มขึ้นของประมาณการ ก็จะทำให้การจัดเก็บภาษีอากรนั้นเพิ่มหรือลดตามไปด้วยในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

2) วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

ค่าที่ได้จะแสดงถึงความสัมพันธ์ของประมาณการจัดเก็บภาษีอากร กับ ผลการจัดเก็บภาษีอากรที่เก็บได้จริงมีสูตรคำนวณดังนี้

$$r = \frac{n \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[n \sum X^2 - (\sum X)^2][n \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

r = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ในแต่ละปีงบประมาณ

n = จำนวนคู่ของข้อมูลระหว่าง X และ Y

X = ค่าประมาณการรายได้สรรพากร มีหน่วยเป็นล้านบาท

Y = ค่าผลการจัดเก็บภาษีอากร มีหน่วยเป็นล้านบาท

ตารางที่ 4.8 ผลการจัดเก็บและประมาณการภาษีสรรพากรภาค 8 ปี พ.ศ. 2544–2548 แบ่งตามกลุ่มประเภทภาษีตามกฎหมายราชการ

หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	2544		2545		2546		2547		2548	
	ประมาณการ	เก็บได้จริง	ประมาณการ	เก็บได้จริง	ประมาณการ	เก็บได้จริง	ประมาณการ	เก็บได้จริง	ประมาณการ	เก็บได้จริง
1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	205.539	189.314	250.497	222.496	240.701	232.547	276.206	238.048	345.333	303.285
2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล	72.939	83.617	169.207	134.155	119.365	177.584	121.874	124.162	136.257	128.756
3. ภาษีมูลค่าเพิ่ม	159.56	161.69	182.644	176.717	164.264	176.025	193.276	205.109	256.283	277.099
4. ภาษีธุรกิจเฉพาะ	10.664	9.073	10.048	8.858	10.193	10.677	31.599	23.374	54.323	51.057
5. ภาษีอากรแสดมปี	18.244	16.000	18.241	20.113	22.477	26.873	27.756	28.252	33.25	29.152

ที่มา: กรมสรรพากร (2549)

จากตารางที่ 4.8 สามารถนำมาคำนวณหาค่า r ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} r &= \frac{15,206,217.61 - 9,561,383.27}{\sqrt{6,104,648.98 - 5,429,390.53}} \\ &= \frac{5,644,834.33}{\sqrt{5,757,128.05}} \\ &= 0.98 \end{aligned}$$

จากการคำนวณพบว่า ค่า $r = 0.98$ แสดงว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากร กับ ผลการจัดเก็บภาษีอากรที่เก็บได้จริง มีความสัมพันธ์กันมากและไปในทิศทางเดียวกัน จนเกือบจะเป็นความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ พิจารณาได้ว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากร และผลการจัดเก็บภาษีอากร มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันถึงร้อยละ 98 หรือมีความสอดคล้องกันมากนั่นเอง ดังนั้น ในการจัดทำประมาณการในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา นั้น กรมสรรพากรสามารถจัดทำประมาณการรายได้ภาษีอากร ได้ใกล้เคียงและสอดคล้องกับผลการจัดเก็บภาษีอากรที่จัดเก็บได้จริง แสดงถึงประมาณการที่จัดทำนั้นมีประสิทธิภาพในระดับดีมาก